

การประเมินอภิमानรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
จังหวัดเชียงราย

**The Meta-Evaluation of the Self Assessment Report of Expansion
Schools under Office of Chiangrai Educational Services Area**

ทัศนีย์ แดงโน^{1*}
Tassanee Dangno^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินอภิमानรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา เพื่อศึกษากระบวนการทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และเพื่อศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มตัวอย่างเป็นเอกสารรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1-4 จำนวน 48 เล่ม ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น การวิจัยประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ประเมินอภิमानรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ระยะที่ 2 ศึกษากระบวนการดำเนินงานจัดทำแบบรายงานการประเมินตนเอง ระยะที่ 3 ศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวม 9 ฉบับ แยกเป็นแบบประเมินอภิमानรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา จำนวน 3 ฉบับ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์คณะผู้จัดทำรายงาน ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ประเมินคุณภาพภายนอก จำนวน 3 ฉบับ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับคณะผู้จัดทำรายงาน ผู้บริหาร และผู้ประเมินคุณภาพภายนอก จำนวน 3 ฉบับ ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

ผลการประเมินอภิमानรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา พบว่า รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ทำตามแบบบันทึกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยคณะผู้จัดทำได้แบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบตามรายมาตรฐาน การนำเสนอรายงานส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้วัตถุประสงค์ไม่สอดคล้องและครอบคลุมตัวบ่งชี้ของมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน การกำหนดเป้าหมายไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หากสถานศึกษาขนาดใหญ่การรายงานการประเมินตนเองจะมีความสมบูรณ์ ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่จะมีข้อมูลไม่ครบ โดยเฉพาะข้อมูลผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรอบปี ซึ่งเป็นผลของการจัดทำโครงการ/กิจกรรม ที่จัดให้ผู้เรียนจะไม่มีที่มาของคำร้อยละที่รายงานไว้ว่า ได้มาจากแหล่งใด ข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาเกิดจากการคาดคะเน

¹ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹ Master of Education, Research and Education Evaluation, Chiangrai Rajabhat University.

* Corresponding author. Tel. 086-9156601 E-mail: dtassanee@gmail.com

กระบวนการทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ผู้บริหาร คณะครูและผู้จัดทำร่วมกัน หากจุดเด่น จุดด้อย ข้อเสนอแนะของการประเมินรอบก่อนจาก สมศ. เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำโครงการและ กิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานนั้นๆ และแบ่งแยกหน้าที่ ความรับผิดชอบให้กับคณะครูเป็น รายมาตรฐาน และเป็นไปตามความถนัดของครูแต่ละคน ในโรงเรียนขนาดใหญ่การแบ่งแยกความรับผิดชอบ และจัดทำโครงการหรือกิจกรรมของสถานศึกษามีความเป็นไปได้ การรายงานการประเมินตนเองของ สถานศึกษามีแหล่งที่มาของข้อมูล มีคณะกรรมการประเมินโครงการและกิจกรรมในการให้ผลการประเมิน ในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งในขณะที่โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก มีบุคลากร และ งบประมาณไม่เพียงพอ การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมบางครั้งอาจจะทำได้ไม่ครอบคลุมทุกมาตรฐาน หรือ ทำได้ไม่มากนัก บางโครงการ บางกิจกรรม ไม่ให้ผลที่ดีในมาตรฐานที่ต้องการพัฒนา อาจสืบเนื่องจาก จำนวนของผู้เรียนด้วยเช่นกัน เพราะบางโครงการ/กิจกรรม ไม่สามารถดำเนินการได้เพราะจำนวนนักเรียน มีน้อย จึงทำให้มาตรฐานนั้นไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

การศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า ผู้บริหาร คณะครูผู้จัดทำและผู้ประเมิน คุณภาพภายนอก มีความต้องการให้แบ่งแยกขนาดของโรงเรียนและจัดทำแบบรายงานการประเมินตนเอง ให้สอดคล้องกับขนาดโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรสามารถแบ่งความรับผิดชอบงานได้อย่างครบถ้วนและ ไม่มากไม่น้อยเกินไป ซึ่งทำให้การดูแลในแต่ละมาตรฐานสามารถทำได้อย่างเต็มความสามารถและพัฒนา มาตรฐานนั้นๆ ใต้รับประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: การประเมินอภิมาน, รายงานการประเมินตนเอง, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to evaluate the self assessment report of the schools, to study the making process of the self assessment report and to study the needs of the stakeholder. The sample used were 48 self assessment report of the extension schools under the Office of Chiangrai Educational Services Area, Region 1-4 which were from the stratified random sampling. There were three phrases of the research; the first was the evaluation of the self assessment report, the second was the study of the making process of the self assessment report and the third phrase was the study of the stakeholders' needs. The research instruments drawn for this study were nine series consisted of 3 sets of the evaluation forms, 3 sets of the questionnaire and the interview forms of the report makers, the administrators, the external auditors and 3 sets of the in depth interviews for the report makers, the administrators, the external auditors. The results of the study were found as follows;

The self assessment report was done in the form of the Office of Educational Services Area by the report makers team assigned the responsibility of each person on each standard. The report presentation was not relevant to the standard and the indicator. The objectives were not relevant and covered to the indicator of the Basic Education standard. The goal determination was not relevant to the objective. The large sized school could present the self

assessment report quite well while the small sized school did not have all data especially the result of the educational quality development in the whole year which were from the result of project or activity organization for the learners. It lacked of the evidence of the percentage appeared in the report. Most of the data was from the estimation

The making process of the self assessment report was done by the meeting of the administrators, teachers and the report makers to find out the strength and the weakness and the recommendations of the previous quality audit of ONESQA to make the project and the activity to relevant to the standard. The teacher team was responsible for each standard and it depended on the aptitude of each teacher. In the large sized school, the responsibility division and project or activity organization could be done. The evidence of the data in the self assessment report could be found and the project assessment committee provided the feedback on the result of the project and the activity organization. In the middle and small sized school, there were insufficient personnel and budget. The activity or the project were not done in every standard or cannot be done well because of the small number of the students. Some activity could not be done because of the small number of the students so the development e standard ofthcould not be done as well.

From the result of the study of the stakeholders' needs, it appeared that the report makers, the administrators, and the external auditors needed the separation of the school size and the self assessment report should be done by the school size therefore the personnel could be assigned to be responsible in the appropriate duty and each standard would be effectively done and highly developed.

Keywords: The Meta-Evaluation, Self Assessment Report, Expansion School

ความสำคัญของปัญหา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพสามารถก้าวไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมการเรียนรู้ มีศักยภาพที่สามารถแข่งขันกับสังคมอื่นในโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ และยังสามารถที่จะดำรงความเป็นไทยอยู่ได้ในสภาวะของการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในขณะนี้ ซึ่ง รุ่ง แก้วแดง (2544 : 275) ได้ให้ข้อเสนอว่า เพื่อให้การศึกษาของประเทศไทยมีคุณภาพ จึงจำเป็นต้องมีการวางระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาตื่นตัวในการแข่งขันกันสร้างคุณภาพและสร้างมาตรฐานการศึกษา ประเด็นสำคัญที่เสนอคือ ต้องมีระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

การประเมินตนเองเป็นความรับผิดชอบของโรงเรียน โดยโรงเรียนจะต้องมีการประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เพื่อเป็นการตรวจสอบการดำเนินงานของตนเอง ให้สำเร็จตามคาดหมายหรือไม่มีปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามความคาดหวังไว้ได้อย่างไร และเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนให้บรรลุตามมาตรฐานการศึกษา การประเมินตนเองของโรงเรียน

จึงเป็นกลไกสำคัญของระบบการประกันคุณภาพภายในที่จะส่งเสริมผลักดันให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีคุณภาพและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ร่วมกันอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพต่อไป

จากการศึกษารายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย (2553 : 41-45) พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังประเมินตนเองไม่เป็นระบบ และต่อเนื่อง ตลอดจนไม่นำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการประเมินตนเองของโรงเรียนอีกหลายอย่าง คือ การติดตามการประเมินในปัจจุบันยังขาดการส่งเสริมให้โรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับการประเมินตนเอง โรงเรียนไม่ยอมรับผลการประเมินที่เป็นไปในทางลบ ถึงแม้ว่าผลการประเมินที่ได้รับจะตรงกับสภาพเป็นจริงก็ตาม จึงทำให้การประเมินไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรทั้งในด้านการดำเนินงาน การพัฒนาบุคลากร และการจัดสรรงบประมาณ สำหรับระบบการประเมินยังให้หน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้ประเมิน ทำให้ได้รับข้อมูลไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง และผลการประเมินไม่สะท้อนกลับปัญหาภายในของโรงเรียน การประเมินส่วนมากยังมุ่งผลการประเมินเพื่อให้รางวัลดีเด่น หรือประเมินเพื่อจัดลำดับเท่านั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดการติดตามการประเมินผลภายในของตนเอง บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าหรือประโยชน์ของการติดตามประเมินผล เกณฑ์การประเมินยังมีปัญหาไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

จากความสำคัญของการประเมินตนเองและปัญหาการประเมินตนเองของโรงเรียนดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความตระหนักและสนใจภารกิจของโรงเรียนในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย โดยการประเมินคุณภาพของการรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report : SAR) โดยวิธีประเมินอภิมาน เพื่อให้ได้ข้อมูลคุณภาพ และกระบวนการเขียนรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา รวมทั้งให้ได้แนวทางการเขียนรายงานผลการประเมินตนเองที่มีคุณภาพสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด และเป็นที่พอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพราะการประเมินอภิมานเป็นการประเมินที่เน้นความสำคัญของการประเมินงานหลายเรื่อง เพื่อตรวจสอบควบคุม และรับรองคุณภาพงานประเมิน และเพื่อสังเคราะห์งานประเมินให้ได้องค์ความรู้ที่นำไปใช้ปรับปรุงทั้งในส่วนของการประเมินและในส่วนของการประเมินอภิมานได้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2547 : 21-22) โดยสรุปแล้วการประเมินอภิมานมีจุดเด่นหลายประการ (Stufflebeam : 2000) ได้แก่

ประการแรก เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความมั่นใจในผลการประเมินว่ามีความถูกต้องน่าเชื่อถือผู้บริหารมีความมั่นใจที่จะนำผลการประเมินว่ามีความถูกต้องน่าเชื่อถือ ผู้บริหารมีความมั่นใจที่จะนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์

ประการที่สอง เป็นกระบวนการที่ทำให้ผลการประเมินมีความถูกต้องมากขึ้น เนื่องจากมีการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงานซ้ำ

ประการที่สาม เป็นกระบวนการที่ช่วยยกระดับคุณภาพมาตรฐานของการประเมินให้มีความเป็นศาสตร์มากขึ้น เนื่องจากมีระบบการตรวจสอบคุณภาพในทุกขั้นตอน

ประการที่สี่ เป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาและเพิ่มทักษะการประเมินแก่ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานให้มากขึ้น ด้วยการเรียนรู้จากจุดบกพร่องต่างๆ ที่นักประเมินอภิมานนำเสนอ สำหรับจุดด้อยของการประเมินอภิมานแทบจะไม่ปรากฏ กล่าวโดยสรุปแล้ว การประเมินอภิมานเป็นการประเมินคุณความดีและคุณค่าของการประเมินหรืองานประเมินที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งผู้เขียนรายงานผลการประเมิน

ผู้ประเมินและผู้บริโภคผลการประเมิน สามารถนำผลการประเมินอภิमानรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินอภิमानคุณภาพของรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษากระบวนการทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. เนื้อหา/ประเด็นที่ศึกษา

เป็นการประเมินคุณภาพรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย โดยการประเมินอภิमानตามเกณฑ์ด้านอรรถประโยชน์ เกณฑ์ด้านความเป็นไปได้ เกณฑ์ด้านความเหมาะสมและเกณฑ์ด้านความถูกต้องที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีมและคณะ (Stufflebeam, 1983 : 77-79) และศึกษาด้านกระบวนการทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวการเขียนรายงานการประเมินตนเองจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดการศึกษาของโรงเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากร คือ เอกสารรายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report : SAR) ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายทั้ง 4 เขตพื้นที่การศึกษา ประจำปี 2550-2551 ที่โรงเรียนส่งไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละเขต จำนวน 166 เล่ม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ เอกสารรายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report : SAR) ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายทั้ง 4 เขตพื้นที่การศึกษา ประจำปี 2550-2551 ที่โรงเรียนส่งไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละเขต จำนวน 48 เล่ม ที่ได้โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้นภูมิ (Strata)

วิธีการวิจัยมี 3 ระยะคือ

1. ประเมินอภิमानคุณภาพรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา โดยรวบรวมเอกสารรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนขยายโอกาสฯ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย ใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบคุณภาพรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา แล้วจึงสรุปคุณภาพของรายงาน

2. ศึกษากระบวนการทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากนั้น สรุปกระบวนการเขียนรายงานการประเมินตนเอง จากการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถาม

3. ศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยรวบรวมข้อมูลข้อเสนอแนะและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้แนวทางในการทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาที่มีคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยระยะที่ 1 ประเมินปริมาณรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาพบว่า ภาพรวมของการประเมินปริมาณรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ส่วนใหญ่มีคุณภาพในระดับดี ร้อยละ 56.50 รองลงมาได้ระดับคุณภาพดีมาก ร้อยละ 29.77 รวมแล้วคุณภาพของรายงานการประเมินตนเองมีคุณภาพน่าพอใจร้อยละ 86.27 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะสามารถยืนยันถึงคุณภาพของสถานศึกษา การตรวจสอบจะตรวจสอบตามหลักฐานที่ปรากฏ ผลการประเมินปริมาณรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาที่สมบูรณ์มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก มีองค์ประกอบและเนื้อหาของรายงานค่อนข้างครบถ้วน มากกว่ารายงานของโรงเรียนขนาดกลาง และรายงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนโรงเรียนขนาดกลางจะมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยระดับดีเป็นส่วนใหญ่ อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนแต่ละขนาดมีจำนวนบุคลากรไม่เท่ากัน โรงเรียนขนาดใหญ่มีบุคลากรในการทำรายงานมาก และโรงเรียนขนาดเล็กมีบุคลากรในการทำรายงานน้อย สังเกตจากผลการศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้บริหาร คณะครู คณะผู้จัดทำรายงาน และผู้ประเมินภายนอก มีความต้องการให้จัดทำรายงานโดยแยกตามขนาดของโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรของโรงเรียนแต่ละขนาดสามารถแบ่งความรับผิดชอบในการทำรายงานได้พอดีกับจำนวนบุคลากร

2. ผลการวิจัยระยะที่ 2 ศึกษากระบวนการดำเนินงานจัดทำรายงาน (SAR) พบว่า กระบวนการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก จะเริ่มต้นจากการจัดประชุมเพื่อร่วมกันพิจารณาข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประเมินภายนอกรอบแรก เพื่อศึกษาถึงมาตรฐานที่ได้รับคะแนนต่ำ และควรที่จะพัฒนาอย่างเร่งด่วน รวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้ประเมินภายนอก แล้วนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดโครงการ/กิจกรรมเพื่อแก้ไขหรือพัฒนามาตรฐานนั้นๆ จากนั้นผู้บริหารจะมอบหมายงานให้กับคณะครู แต่งตั้งกรรมการประเมินผลงาน ติดตามตรวจสอบตามแผนงาน และปรับปรุงแก้ไขของแต่ละโครงการ รวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ฝ่ายจัดทำรูปแบบเอกสารรายงานการประกันตนเอง และเผยแพร่ต่อสาธารณชน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เป็นกระบวนการบริหารงานตามปกติของโรงเรียน ที่ส่วนใหญ่ นำการบริหาร PDCA มาใช้ในการดำเนินการ สังเกตจากผลการประเมินคุณภาพรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาด้านผู้บริหารส่วนใหญ่ได้ผลการประเมินคุณภาพระดับดี

3. ผลการวิจัยระยะที่ 3 ศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า ผู้บริหาร คณะครูผู้จัดทำและผู้ประเมินภายนอก มีความต้องการให้แบ่งแยกขนาดของโรงเรียน และจัดทำแบบรายงานการประเมินตนเองให้สอดคล้องกับขนาดโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรสามารถแบ่งความรับผิดชอบงานได้อย่างครบถ้วนและไม่มากไม่น้อยเกินไป ซึ่งทำให้การดูแลในแต่ละมาตรฐานสามารถทำได้อย่างเต็มความสามารถ และพัฒนามาตรฐานนั้นๆ ได้รับประโยชน์สูงสุด จึงจะทำให้เกิดความสำเร็จในการประเมินและเขียนรายงานผลการประเมินคุณภาพภายใน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประเมินคุณภาพภายในคือ ผู้บริหารต้องเป็นแกนหลักในการบริหาร และดำเนินการร่วมกับทุกคนในโรงเรียน การดำเนินการเป็นทีมของสถานศึกษา จำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบในการประสานงานกำกับติดตามดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมั่นใจในการดำเนินงาน สอดคล้องกับ Saunders (1999) ได้กล่าวว่า การประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็กมักจะมีปัญหา คือ ครูอาจารย์ขาดประสบการณ์ในการประเมิน ข้อจำกัดเรื่องเวลาที่ใช้ในการประเมินที่เป็นทางการ ทรัพยากรมีน้อยหรือไม่มีเลย

สรุป อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินอภิปรายรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย สรุปอภิปรายผลดังนี้

วิจัยระยะที่ 1 การประเมินอภิปรายรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา

ผลการประเมินอภิปรายรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาที่สมบูรณ์มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก มีองค์ประกอบและเนื้อหาของรายงานค่อนข้างครบถ้วน มากกว่ารายงานของโรงเรียนขนาดกลาง และรายงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนโรงเรียนขนาดกลางจะมีค่าร้อยละโดยเฉลี่ยระดับดีเป็นส่วนใหญ่ อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนแต่ละขนาดมีจำนวนบุคลากรไม่เท่ากัน โรงเรียนขนาดใหญ่มีบุคลากรในการทำรายงานมาก และโรงเรียนขนาดเล็กมีบุคลากรในการทำรายงานน้อย สืบเนื่องจากผลการศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้บริหาร คณะครู คณะผู้จัดทำรายงาน และผู้ประเมินภายนอก มีความต้องการให้จัดทำรายงานโดยแยกตามขนาดของโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรของโรงเรียนแต่ละขนาดสามารถแบ่งความรับผิดชอบในการทำรายงานได้พอดีกับจำนวนบุคลากร

วิจัยระยะที่ 2 ศึกษากระบวนการดำเนินงานจัดทำรายงาน (SAR)

ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของครู ทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กจะดำเนินการโดยทำ SWOT การดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมของปีที่ผ่านมา แล้วสรุปปัญหาและอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย จุดที่ควรพัฒนาของโรงเรียน รวมถึงนำข้อเสนอแนะจากการประเมินรอบแรกมาพิจารณา เพื่อปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน และวางแผนจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาแก้ไขแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้ มีการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการ รวบรวมข้อมูลในแต่ละมาตรฐาน และในแต่ละตัวบ่งชี้ นำเสนอเป็นรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 กล่าวว่า คณะครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาจะมีบทบาทในการเตรียมการร่วมกับผู้บริหารจัดทำระบบสารสนเทศ พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน โดยใช้กระบวนการ PDCA โดยการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบและประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข

วิจัยระยะที่ 3 ศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหาร คณะครูผู้จัดทำ และผู้ประเมินภายนอก มีความต้องการให้แบ่งแยกขนาดของโรงเรียน และจัดทำแบบรายงานการประเมินตนเองให้สอดคล้องกับขนาดโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรสามารถแบ่งความรับผิดชอบงานได้อย่างครบถ้วน และไม่มากไม่น้อยเกินไป ซึ่งทำให้การดูแลในแต่ละมาตรฐานสามารถทำได้อย่างเต็มความสามารถ และพัฒนามาตรฐานนั้นๆ ได้รับความพึงพอใจสูงสุด จึงจะทำให้เกิดความสำเร็จในการประเมินและเขียนรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสอดคล้องกับ Saunders (1999) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประเมินคุณภาพภายในคือ ผู้บริหารต้องเป็นแกนหลักในการบริหาร และดำเนินการร่วมกับทุกคนในโรงเรียน การดำเนินการเป็นทีมของสถานศึกษา จำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบในการประสานงานกำกับติดตามดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมั่นใจในการดำเนินงาน สอดคล้องกับ Saunders (1999) ได้กล่าวว่า การประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็กมักจะมีปัญหา คือ ครูอาจารย์ขาดประสบการณ์ในการประเมิน ข้อจำกัดในเรื่องเวลาที่ใช้ในการประเมินที่เป็นทางการ ทรัพยากรมีน้อยหรือไม่มีเลย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการประเมินนิมิตหมายรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา พบว่า สิ่งที่ทำให้รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษามีคุณภาพมากน้อยหรือไม่ ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน คือ โรงเรียนมี 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยโรงเรียนขนาดใหญ่จะทำรายงานได้สมบูรณ์มากที่สุด รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก มีความพร้อมทางด้านงบประมาณ เทคโนโลยี บุคลากรและนักเรียน น้อยกว่าโรงเรียนขนาดอื่น ทำให้การจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษามีความสมบูรณ์น้อย โดยเฉพาะผลการประเมินนิมิตหมายรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาตามมาตรฐานที่ 2 ด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานที่ 3 ด้านความเหมาะสม มาตรฐานที่ 4 ด้านความถูกต้อง พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางทำได้ในระดับดี และ ดีมาก

ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำรายงานและการประเมินตนเองของสถานศึกษา ดังนี้

1. โรงเรียนขนาดต่างๆ ควรให้ความสำคัญต่อการตรวจสอบข้อมูลในรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ว่าครบถ้วนครอบคลุมหรือไม่ โดยโรงเรียนขนาดเล็กอาจขอความช่วยเหลือไปที่โรงเรียนขนาดใหญ่ หรือหน่วยงานต้นสังกัดของตนเองให้ช่วยตรวจสอบ เพื่อให้เอกสารรายงานมีความสอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียนและมีความสมบูรณ์ที่สุด

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานใกล้ชิดกับโรงเรียน ควรช่วยเหลือในการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาขนาดเล็กเป็นพิเศษ เพื่อให้รายงานมีความสอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียนมากที่สุด มีข้อมูลจำเป็นที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งการทำรายงานที่มีคุณภาพ จะช่วยให้บุคลากรในโรงเรียนมีความเข้าใจระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามากยิ่งขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ควรประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อปรับแบบฟอร์มการทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาให้เหมาะสมกับขนาดของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ควรมีประเด็นการรายงานที่บุคลากร 3-5 คน สามารถจัดทำสำเร็จได้โดยไม่ยากนัก

4. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ควรประเมินมาตรฐานคุณภาพภายนอกโดยคำนึงถึงขนาดของโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียนแต่ละขนาด

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายการประเมินอภิธานรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาดในระดับภูมิภาค เพื่อให้มีจำนวนโรงเรียนในแต่ละขนาดใกล้เคียงกัน

2. วิจัยหารูปแบบการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาที่เหมาะสมกับโรงเรียนแต่ละขนาด

เอกสารอ้างอิง

กมล สุดาประเสริฐ. สาเหตุที่ต้องประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา. (ออนไลน์) แหล่งที่มา: <http://thaiedresearch.org>. วันที่สืบค้น 30 กันยายน 2547.

กรมวิชาการ. การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2542.

รุ่ง แก้วแดง. **ประกันคุณภาพการศึกษา ทุกคนทำได้ ไม่ยาก**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2544.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. รายงานการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาด้วยการวิเคราะห์อภิธานและการวิเคราะห์เนื้อหา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2547.

ศิริชัย กาญจนวาสี. **ทฤษฎีการประเมิน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย. รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย. มปท., 2553.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่) พ.ศ.2545**. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟิค, 2544.

สุวิมล ว่องวานิช. **บทสรุปรายงานการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : บางกอกบลิ๊อค, 2543.

- Saunders, W.L. and Shepardson, D. **“A Comparison of Concrete and Formal Science Instruction upon Science Achievement and Reasoning Ability of Sixth Grade Students”**, Journal of Research in Science Teaching. 1 (January 1987). 39-51, 1987.
- Stufflebeam (Eds.). **Evaluation models : Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation**. Boston: Kluwer-Nijhoff, 1983.
- _____. **The Methodology of Meta-evaluation as Reflected in Meta-evaluations by the Western Michigan University Evaluation Center**. Journal of Personnel Evaluation in Education, 2000.